

Píše Jiří Flaišman

(E*forum, 21. 09. 2011)

Právě dnes, 21. září 2011, si připomínáme **sté výročí narození Rudolfa Havla**. Řada vzpomínkových příspěvků v třísvazkovém ineditním sborníku Rudolfovi Havlovi k 70. narozeninám (vydán 1981, jeho iniciátorem byl Jaroslav Seifert) připomněla Havla jako osobnost pro českou poválečnou literární vědu a vůbec literaturu zásadní. S lítostí je nutno konstatovat, že taková reflexe Havlova díla v současnosti zcela chybí. Přitom s jeho dílem se setkáváme takřka každodenně: jeho jméno stojí pod slovníkovými hesly jak v Příručním slovníku jazyka českého, tak v slovnících literárních, neopominutelné jsou i jeho edice (a jejich četné přetisky) Kollára, Máchy, Erbeny, Němcové, Vrchlického, Weinera, Seiferta, Blatného a mnohé další. Možné příčiny tohoto Havlova upozadění vystihl již v nekrologu jeho spolupracovník Jaroslav Kolár, když napsal, že „Havel sám záměrně vždy zůstával v nenápadném zákrytu [...] nevyhledával příležitosti k psaní vlastních studií a konferenčních referátů, ba vyhýbal se jim; nevěpsal se do obecného vědomí jako badatel publikující“ (Česká literatura 41, 1993, č. 6, s. 717-719).

Čelné místo patří Rudolfovi Havlovi mezi textology a editory tzv. Pražské, resp. Skřečkovy školy, která se od 50. let utvářela v Ústavu pro českou literaturu ČSAV; Havel se tehdy stal jedním z jeho prvních zaměstnanců. Z hlediska této disciplíny dostal – v době pro formování odborného profilu nejdůležitější, v čase vysokoškolských studií na brněnské filozofické fakultě ve 30. letech – dobrou výbavu: od Arne Nováka syntetizující pojetí dějin literatury s nezbytným akcentem na dokonalou znalost matérie, od Bohuslava Havráňky živý zájem o jazyk a od Romana Jakobsona základy strukturální analýzy literárního díla (mimochodem návštěvy Jakobsonova puškinovského semináře pak přivedly Havla k překládání). Pro jeho směřování bylo též důležité odborné i lidské spříznění s Felixem Vodičkou.

Přestože Havel v 50. a 60. letech publikoval několik článků (zvláště recenzí), v nichž se zabýval problematikou vydávání textu, nestal se v žádném případě teoretikem či mluvčím této školy. To se promítlo i do podoby příručky Editor a text (1971), která sice vyšla v jeho redakční úpravě, nicméně Havel sám se na ní autorsky výrazněji nepodílel. V ediční práci nebyl Havel ani editorem-experimentátorem, který s možným rizikem aplikuje neortodoxní ediční řešení, ani nebyl editorem tzv. jednoho autora (jakým byl např. K. Janský v případě Máchy), byť se k několika autorům vracel. Jeho edice vždy vycházely z „aktuálních potřeb“ doby, avšak svou dobrou úroveň uspokojují i dnes. Jeho zásadní přínos (jak se shodují pamětníci) však leží ve schopnosti koordinace ediční práce. Z naší perspektivy je obdivuhodné jeho nasazení, s jakým mapoval a zveřejňoval dílo významných osobností české literatury v celcích, tedy v sebraných spisech (např.

B. Němcové, V. Vančury, I. Olbrachta, F. X. Šaldy či J. Seiferta). K tomu je třeba připočíst též jeho výjimečnou schopnost kompetentně se edičně vyrovnat s širokým spektrem textů takřka celé novočeské literatury. Za robustní ediční činností stála však ještě nesmírně náročná Havlova práce redakční: její systematizace, zavedení několikastupňové redakce zvláště v případě velkých edičních projektů byly tím, co Havel v naší poválečné vydavatelské praxi pomáhal prosazovat.

Rudolf Havel zemřel na počátku 90. let, přesněji roku 1993, tedy v letech, kdy se uzavírala jedna dlouhá etapa moderní textologie a ediční práce. Havel byl po celou dobu při tom, mohla by to tak být vlastně Havlova škola. Jeho neokázalá dělnost a soustředěná, dnes bohužel přehlížená redakční práce, jejíž důležitou roli si je třeba i při této příležitosti stále připomínat, jako by se do nové doby formované rádobý progresivními systémy hodnocení vědecké práce nehodily.

www.ipsl.cz